כיתות י'–י"ב | חינוך פיננסי | שיעור 5 · שיעור צפייה | 45 דק' | מתאים לממלכתי וממלכתי-דתי

# 🎬 למה אנחנו מקבלים החלטות גרועות? שיעור צפייה

## 🎯 מטרות השיעור

- לראות איך ההטיות שלמדנו (זמינות, עיגון, חשבונאות מנטלית, פיתיון, הטיית ההווה) פועלות בהחלטות כסף אמיתיות
- לחשב ערך צפוי פשוט ולהשוות אותו להחלטה שאנשים מקבלים בפועל
- לנסח כלל אישי אחד לקנייה הבאה

שיעור צפייה שהולך קצת מעבר לחומר: למה המוח שלנו, שהתפתח לעולם אחר, טועה דווקא בהחלטות של כסף. מתאים אחרי הפרק על הטיות קוגניטיביות.

## 🎬 הסרטון: Why we make bad decisions, דן גילברט

הרצאת TED של פרופ' דן גילברט, פסיכולוג מאוניברסיטת הרווארד. באנגלית, עם כתוביות בעברית. אורך הסרטון ביוטיוב 34:09: ההרצאה עד **23:48**, ואחריה שאלות מהקהל. הנגן כאן נעצר ב-23:48.

הסרטון לא נפתח? לצפייה ביוטיוב

https://www.youtube.com/watch?v=c-4flnuxNV4

## 💬 איך מפעילים כתוביות בעברית

1. מפעילים את הסרטון ולוחצים על ⚙ (הגדרות) בפינת הנגן.
2. בוחרים "כתוביות" ואז "עברית". זה תרגום של מתנדבי TED, לא תרגום אוטומטי.
3. אם הכתוביות לא מופיעות, לוחצים על הכפתור CC בנגן. ביוטיוב עצמו אותה דרך.

כדאי לבדוק לפני השיעור, במחשב של הכיתה, שהסרטון נפתח ושהכתוביות בעברית עובדות.

## ⏱️ מהלך השיעור (45 דקות)

1. 0-3 · לפני הצפייה: שאלת המטבע של ברנולי (בדף הצפייה).
2. 3-27 · צפייה, עם עצירה קצרה ב-08:30 (שאלות 1-2) וב-12:30 (שאלות 3-4).
3. 27-38 · השלמת התשובות ובדיקה בזוגות.
4. 38-45 · דיון סיכום.

### 🚪 לפני הצפייה (2 דקות)

הנוסחה של ברנולי (1738): ערך צפוי = הסיכוי להרוויח × הערך של הרווח. משחק: זורקים מטבע. יוצא "עץ" מקבלים 10 דולר. ההשתתפות עולה 4 דולר. האם כדאי לשחק?

### ❓ שאלות בזמן הצפייה

הזמן בסוגריים אומר איפה זה בסרטון.

1. **[03:00 עד 07:30] סיכויים.** כלבים או חזירים ברצועה? טורנדו או אסתמה? לפי גילברט, לפי מה אנחנו מעריכים אם משהו סביר? ולמה כל כך הרבה אנשים קונים לוטו? תנו דוגמה דומה מהרשתות החברתיות.
2. **[07:30] ההגרלה של לירוי.** 10 כרטיסים, כרטיס עולה 1 דולר, הפרס 20 דולר. חשבו לפי ברנולי את הערך הצפוי של כרטיס אחד. אחר כך: למה רוב האנשים מוותרים כשלירוי מחזיק 9 כרטיסים? האם הסיכוי שלכם השתנה?
3. **[08:30 עד 11:00] השוואה לעבר.** ביג מק ב-25 דולר: מהי השאלה האחת שגילברט אומר שצריך לשאול? ובחבילת הנופש להוואי: למה אנשים לא קונים ב-1,500 דולר את מה שעלה 700 דולר שבוע קודם? לאיזו הטיה מהפרק זה קשור?
4. **[11:00 עד 12:30] הכרטיס לתיאטרון.** מקרה א': איבדתם כרטיס של 20 דולר. מקרה ב': איבדתם שטר של 20 דולר. ההפסד זהה, אבל רוב האנשים מחליטים אחרת. למה? איך נקרא הדבר הזה כשאנחנו מחלקים כסף ל"קופות" בראש?
5. **[12:30 עד 17:00] השוואה בחנות.** בחנות יין יש שלושה בקבוקים: 8 דולר, 27 דולר ו-33 דולר. לידם בקבוק יקר מאוד שאף אחד לא קונה. למה המוכר שם אותו? ולמה 100 דולר הנחה על מערכת שמע מרגישים יותר מ-100 דולר הנחה על מכונית?
6. **[17:50 עד 21:30] עכשיו או אחר כך.** 50 דולר היום או 60 דולר בעוד חודש? ומה אם זה 50 דולר בעוד 12 חודשים או 60 דולר בעוד 13? למה רוב האנשים עונים אחרת, ומה קורה כשחודש 12 באמת מגיע?

### 💬 דיון סיכום (5 דקות)

1. גילברט שואל: אם אנחנו כל כך גרועים בהחלטות, איך הגענו לירח? מה התשובה שלו, ואתם מסכימים?
2. איזו מהטעויות בסרטון ראיתם אצלכם או אצל מישהו קרוב? ואיך חנויות משתמשות בה בחודש הקניות של נובמבר?
3. כתבו כלל אחד לקנייה הבאה שלכם.

### 💡 הערות למורה

מומלץ לעצור ב-23:48. בשאלות מהקהל יש דיון על פחד מטרור, אפשר לדלג. בהרצאה יש כמה ביטויים חופשיים באנגלית (למשל damn), והתרגום מרכך אותם. כדאי לצפות מראש. הסכומים בהרצאה בדולרים. התשובות לשאלות נמצאות במחוון בדף הצפייה.

### 🔁 סרטונים חלופיים

לכיתה צעירה יותר, לשיעור קצר יותר או לפתיחה:

- Laurie Santos: How monkeys mirror human irrationality (TED, 20:16, כתוביות בעברית): קופים לומדים להשתמש בכסף ונופלים באותן הטיות (למשל שנאת הפסד). מתאים לכיתה צעירה יותר.
- Are we in control of our decisions? | Dan Ariely (TED, 17:26, כתוביות בעברית): קצרה יותר וקרובה יותר לחומר (ברירת מחדל, אפקט הפיתיון). ייתכן שהתלמידים כבר ראו אותה.
- The paradox of choice | Barry Schwartz | TED (TED, 20:23, כתוביות בעברית): למה יותר מדי אפשרויות גורמות לנו לבחור פחות טוב ולהיות פחות מרוצים.
- כאן | מדע - איך אפשר לחסוך יותר? (כאן דיגיטל, 2:49, בעברית, עם כתוביות): אנימציה קצרה בעברית. מתאימה כפתיחה לשיעור לפני ההרצאה הארוכה.

כל הסרטונים נבדקו ב-9.11.2026: ציבוריים ביוטיוב ואפשר להטמיע אותם. מוצגים בקישור בלבד.

### 📝 בדף העבודה: דף הצפייה

שאלת פתיחה, 6 שאלות עם זמנים בסרטון ודיון סיכום. מחוון מלא בעמוד השני. להורדה יש גם את הדף המקורי בשני עמודים: דף לתלמיד ועמוד למורה עם מהלך, תשובות וחלופות.

המידע כללי ואינו ייעוץ פיננסי. הסרטונים שייכים לבעליהם (TED, כאן) ומוצגים בהטמעה או בקישור בלבד. דף הצפייה מקורי.

מחוון למורה

# מחוון: למה אנחנו מקבלים החלטות גרועות? שיעור צפייה

🚪 **לפני הצפייה:** ½ × 10 דולר = 5 דולר, יותר מ-4 דולר. כדאי לשחק.

1. לפי מה שעולה לנו מהר לראש (מה שראינו או שמענו הרבה). בחדשות מראים זוכים בלוטו, לא את מיליוני המפסידים. ברשתות: רואים את מי שהרוויח בהשקעה או בהימור, לא את מי שהפסיד. זו

היוריסטיקת הזמינות.

2. 1/10 × 20 דולר = 2 דולר, יותר מ-1 דולר, אז כדאי. הסיכוי לא השתנה (עדיין 1 מ-10), אבל קל לדמיין את לירוי זוכה, ולכן מוותרים.
3. "מה עוד אפשר לעשות עם 25 הדולרים האלה?" (עלות אלטרנטיבית). בהוואי משווים למחיר שהיה ולא לאפשרויות האחרות, ומפספסים עסקה טובה. קשור לאפקט העיגון: המחיר הקודם הוא העוגן.
4. הכרטיס "נרשם" בקופת הבילוי, ולכן קנייה חוזרת מרגישה כמו לשלם פעמיים. השטר לא שייך לשום קופה. זו חשבונאות מנטלית, אבל הכסף לא "יודע" מאיזו קופה הוא בא.
5. הבקבוק היקר הוא פיתיון: לידו 33 דולר נראה זול. ההשוואה בחנות לא תהיה בבית. 100 דולר הם אותו כסף בשני המקרים, אבל אנחנו משווים אותם למחיר המוצר ולא למה שאפשר לקנות בהם.
6. כשהבחירה היא עכשיו, רוב האנשים לוקחים 50 דולר מיד. כשהכול רחוק, מחכים עוד חודש ל-60 דולר. כשחודש 12 מגיע, הרבה משנים את דעתם. זו הטיית ההווה: עכשיו מרגיש חשוב יותר מאחר כך.

💬 **דיון סיכום:** לפי גילברט, המוח התפתח לעולם של קבוצות קטנות, מעט בחירות ודאגה להיום, ולא לעולם של הנחות, השקעות וכרטיסי אשראי. דוגמאות לכללים: לשאול "מה עוד אפשר לעשות בכסף הזה?", לחכות יום לפני קנייה, להשוות לאפשרות אחרת ולא למחיר "לפני ההנחה".